Un român la Tiraspol

Aflîndu-mă în Basarabia, am găsit că ar fi o șansă să vizitez și Tiraspolul despre acțiunile căruia mă informasem suficient din presa de la București. Am plecat din gară cu personalul de 8.24 cu destinația Chișinău — Bender (Tighina). Vagonul cu banchete de lemn era aglomerat. Nici unul din vecinii mei nu știa românește, dar puținele mele cunoștințe de rusă mi-au permis să particip la discuție. Foarte amabilă, o bătrînică din fața mea mi-a explicat în ce fel pot ajunge de la Bender la Tiraspol. Aflînd că sînt din România, discuția a alunecat, firesc, spre compararea situației de la noi cu cea din Moldova: prețuri, salarii aprovizionarea pieței, magazine. Le-am spus că la noi nu s-a strîns toată recolta de pe cîmp și că nu s-a semănat grîul, dar că acum e democrație. Pînă atunci bărbatul de vis-a-vis (am aflat că lucrează la o fabrică din Tiraspol) a tăcut, însă la auzul cuvîntului «democrație» a devenit volubil. Avea un stil ciudat de a vorbi. Rîdea ironic și, cu spatele spre interlocutor, dădea din cînd în cînd din mînă a năduf. Democrației zicea el, uite că și la noi e democrație. Țăranul se scoală la 9 și, dacă are chef, se duce la colhoz, dacă nu, face ce-i poftește inima. Muncitorul, la fel. Poți să-l dai afară? Nu, căci e democrație. Aștia se ceartă pentru limbă și alfabet și nu mai muncește nimeni. Nu muncesc pentru că nu se înțeleg în ce limbă să facă birocrația. Ce a făcut democrația voastră? Aici nu trebuie democrație, aici este nevoie de hoziain. Și pămîntului îi trebuie hoziain. Păi, pe vremea lui Stalin, nu era așa. Dacă întîrziai la serviciu de trei ori, ajungeai în lagăr. Dacă nu-ți plăcea munca, te obligau să muncești în folosul societății.

Femeile chicoteu și din cînd în cînd aprobau. Nu intenționam să fac politică, dar totuși i-am adus aminte că Stalin a omorît oameni nevinovați.

— Da, a omorît, mi-a răspuns, dar a vrut să facă ordine. Dar, profetea el, într-un an-doi în Europa de Est democrația o să aducă și mai mulți morți. Și asta pentru că domină haosul și anarhia. Ce se întîmplă în Iugoslavia, în Karabah e numai începutul democrației voastre. Uite ce face Elțin în Rusia și oare a interzice partidul comunist este democratic?

Coboram amîndoi la aceeași stație — Bender 2. Și el mergea la Tiraspol, dar nu a avut chef să-mi explice pe unde s-o iau. Spunea că merge singur.

În fața gării, un bărbat m-a lămurit că autobuzul spre Tiraspol nu pleacă de acolo, ci de la «autovakzal»: o țin înainte pe o stradă, pînă la piața colhoznică, unde fac la stînga. Și-a dat seama, după accent, că sînt român și m-a întrebat cu ce treburi mă aflu la Tighina. I-am răspuns că voiam să văd Nistrul. Păi, pentru aceasta, zice, nu trebuie numaidecît să mergi la Tiraspol, pot s-o țin tot înainte pe bulevardul V. I. Lenin pînă voi da de Nistru.

I-am mulțumit și am luat-o spre centru pe o stradă paralelă cu V. I. Lenin. Mă gîndeam să intru undeva și să beau o cafea, dar nu am găsit așa ceva nici la Tighina, nici mai tîrziu la Tiraspol. Am ieșit într-o piață ceva mai mare unde mi-a atras atenția o pancardă mare, roșie. O pușcă cu baionete deserate străjuia inscripția «7 noiembrea 1917—7 noiembrea 1991». Am înțeles că la Bender s-a sărbătorit ziua revoluției din octombrie. Bulevardul principal era pavoazat cu steaguri roșu-verde-roșu, la poarta unei fabrici trecătorii erau avizați că aici se află o «întreprindere de muncă comunistă». Peste tot în jur — simbolurile binecunoscute: steaua roșie și secera cu ciocanul.

Intrînd într-un magazin cu firma «Cofe» m-am mulțumit, în lipsa cafelei, cu două pahare de suc. Vînzătoarea știa românește, se purta amabil, a rîs însă la auzul pretenției mele de a bea o cafea. Prin magazine, afișele atenționau cumpărătorii că marfa se vinde numai cu talon și buletin de identitate. Totuși, am luat niște rechizite școlare (dosare și mape), fără însă a mi se cere aceste documente. În magazinele privatizate — niște prețuri strașnice. Mi s-au părut chiar mai mari decît în România. O pereche de ghete, de exemplu, costau cît două salarii, 800 de ruble, și am văzut totuși oameni care făceau cumpărături.

Întrebînd din om în om, am ajuns în piața colhoznică. Unii ridicau din umeri, ziceau «ne znaiu» și mergeau grăbiți mai departe. Alții erau amabili și mă îndrumau; unul a încercat chiar să vorbească românește. Oameni și oameni.

În piața respectivă, deja auzeai multă vorbă românească. O țărancă vindea turte cu carne cu 60 copeici. Erau foarte bune și ieftine. Prețurile mi s-au părut mai mici ca la Chișinău, și marfă relativ suficientă: cartofi, legume, fructe.

La autogară am luat autobuzul nr. 26 pentru Tiraspol. Pe drum am intrat în vorbă cu un tînăr în costum de blugi. Era înalt, vînjos și foarte serios. Nu răspundea la nici o întrebare fără să chibzuiască oleacă, concentrat. Student în anul cinci la facultatea de biologie-chimie din Tiraspol, de origine din Orhei. Își face lucrarea de diplomă pe tema efectului unui anumit virus în combaterea fluturelui alb american care, am aflat, atacă plantațiile de varză. Nu-l interesa nici un fel de politică. I-am spus că am văzut steagurile roșii și cele roșu-verde-roșu. D-apoi aiștia nu se dau după lume, a oprit el discuția. Mult mai interesant era pentru el ce mărfuri se caută în România, căci el are în plan să călătorească pentru a face ceva negoț. A întîlnit o familie de români din Galați pe care i-a găzduit la el la cămin (mizerie mare acolo, zicea), i-a plimbat prin oraș și le-a făcut rost și de ceva lucruri. Ei i-au promis, în schimb, că îi vor face o invitație în România, dar adresa pe care i-au dat-o și la care el a scris nu exista: scrisoarea s-a întors înapoi.

Din autobuz am coborît pe strada Karl Liebkneht. Fără nici un plan, numai să umblu gură-cască pe străzi. Am ajuns la o intersecție mare și am luat-o spre dreapta. Se vedea o piață mare, pe unele clădiri flutura steagul roșu-verde-roșu. În mijlocul unui parc — statuia imensă a unui călăreț. Mai la vale, un alt parc cu un tanc pe postament, apoi o casă de cultură, frumoasă, unde funcționa un cinematograf. Întrebînd a cui e statuia cu călărețul, oamenii ridicau din umeri, iar două fetișcane au început să chicotească (la Chișinău am aflat că este statuia lui Suvorov).

Am intrat într-o cafea-restaurant cu nume românesc, «Floricica», se pare. Nici acolo nu era cafea, așa că am băut un suc. («Peite soki, kak izvestno eto vkusno i polezno»). Vînzătoarea nu pricepea românește, era chiar ostilă, și atunci am ieșit, continuîndu-mi promenada. Am intrat într-un «Univermag» unde m-am așezat la o coadă la niște discuri zburătoare produse la Herson. Și aici era înștiințarea privind talonul și buletinul de identitate. Am luat și eu două discuri, să fie.

Dintr-o dugheană, la a cărei vitrină priveam, a ieșit un zdrahon bărbos în blugi, care mi-a pus mîna pe umăr, spunîndu-mi ceva. Am dedus că voia o țigară. Nu am obicei să refuz cînd un zdrahon are așa o forță de convingere, așa că i-am dat. I-a plăcut și pachetul, așa că i l-am dat și pe acesta. Văzînd scris cu litere latinești pe pachet și auzind rusa mea schimonosită, a crezut că sînt polonez. A vrut, normal, să știe ce căutăm la Tiraspol. A aflat că sînt din România și că mă plimb. Îi deveneam simpatic, așa că mi-a dat pachetul lui de țigări. Ale mele erau «Top», fumate pe jumătate, iar ale lui «Fluieraș», de abia început. L-am lămurit că face o afacere proastă, că ale mele sînt mai proaste ca ale lui și asta i-a plăcut și mai mult. M-a invitat înăuntru, de unde tocmai ieșise, îmi spuse «davai vîpim», iar noaptea, zicea ,pot să dorm la el. În timp ce parlamentam pe această temă, a apărut un alt coleg al lui cu care s-a lansat în discuție. Mi-am folosit șansa și am intrat în dugheană, iar cei doi prieteni au plecat să se cinstească în continuare. Aici se servea «Stolicinaia» cu cinci ruble suta de grame, chiar e ieftin, comparativ cu România.

Era timpul să mă întorc. Am ieșit pe ulița mare înspre gară. Pe drum, am văzut o curte unde bărbați stăteau la taifas cu halbe de bere. Cum să reziști curiozității de a ști ce gust are berea la halbă într-un oraș necunoscut? Am luat și eu o halbă și m-am apropiat de o masă mai liberă, unde servea un bărbat pașnic, micuț, cu mustăcioară blondă, ochi albaștri și haină neagră de piele. Berea era foarte bună, comeseanul abia aștepta să intre în vorbă. Cînd a aflat că sînt din România, i s-au luminat ochii de bucurie. Și el a fost în România, în 1962. Am făcut cunoștință, am schimbat adresele. El este Boris B. din Parcani (din anumite motive nu vreau să-i divulg numele complet). Familie mixtă ruso-bulgară. Coincidența avea să fie că și el este matematician ca și mine, el născut în 1950, eu în '51. Nu știa românește, dar făcea eforturi de a spune din cînd în cînd propoziții în limba noastră. A început să povestească despre unchii lui din Românîa care au murit amîndoi: unul în Ploiești, altul la Timișoara. El ar dori să meargă la mormîntul lor: erau frații tatălui său. A stat atunci 40 de zile în România. Altă ieșire peste hotare nu a mai avut, dar își aduce aminte cum s-a plimbat prin București, ce gust avea înghețata de la automate. Cum tanti Silvia din Timișoara îi dădea un fel de prăjitură cu o cremă delicioasă, cum unchiul bea țuică din pahărele de 25 grame, nu din «stacane» ca pe aici, și ce frumos miroseau trandafirii; cum erau tramvaiele.

A pretextat că pleacă pentru o clipă și s-a întors cu încă patru halbe. Am băut pentru România, pentru Moldova și pentru copilăria lui. Eram înduioșat de toată povestea. Mi-a povestit și romanul familiei sale. Se întunecase, dar nu mă lăsa să plec. Am mai băut cîte o halbă. S-a angajat să meargă cu mine pînă la Bender și acolo să mă ducă la gară. Zicea că sînt sub protecția lui. Din cînd în cînd, venea cîte un consumator să-mi ceară o țigară (erau ale zdrahonului). La început, m-a lăsat să-i servesc, apoi mi-a ordonat să le pun în buzunar, să nu le vadă: aici, zice, lumea nu e civilizată ca la voi, în România, aici vin și-ți fumează tot pachetul.

Pe la ora șapte am plecat înspre stația de autobuze. Dar, pe drum, mai era o circiumă. Nu se putea să plecăm așa, fără să bem cîte un coniac la despărțire. Înăuntru fumatul era interzis, dar toți fumau. Eu puneam scrumul într-o farfurioară. Cînd de odată se apropie de masă un bărbat mai în vîrstă, cunoștință de-a lui Boris. Înțelgeam că nu-i plăcea de mine, că puneam scrumul acolo. Boris îmi luă apărarea: îi spunea să tacă din gură, sînt musafirul lui din România și că, în general, «govori spocoino» și să-și vadă de treabă. Am aplanat discuția, servindu-l și pe el cu o țigară și aflînd de la el că trebuie să fac un cornet dintr-un șervețel de hîrtie în care să pun scrumul. Și-a fumat țigara, și-a băut votca și ne-am despărțit buni prieteni. Vezi, îmi zicea Boris, ăsta e un fost șef. Acum e la pensie, a fost mare activist comunist și-i place și acum să dea indicații.

Cu greu am plecat spre autobuz, Boris îmi vorbea despre poziția lui vis-a-vis de situația din republică. «Slava bogu, poca Nagornogo Karabaha net». «A ne budet?», îl întreb. «Net, ne budet», oamenii au totuși rațiune și totul se va rezolva cumva de la sine.

Gheorghe ZBAGANU,
București.